

שאל נא את הכהנים תורה

א. אז ישיר משה! כמה חכינו לזה לשיר עוד הפעם עם משה רבינו השירה העשירית 'שירו לד' שיר חדש תהלתו מקצה הארץ, אמרו גאל ד' עבדו יעקב'! (מכילתא בשלח). הנסים והנפלאות לא יאומן, רצתי להביא קרבן תודה, אמנם לפני שהספקתי להקריבה, נולדה לה בת בשעה טובה ומוצלחת. מה עלי לעשות בולד, ואם אני מקריבה האם אני צריך להביא עמה מ' חלות? (ע' מנחות פ, ורמב"ם פ"ב מפסולי המקדשים ה"ח)

ב. הגיע יום קיבוץ גלויות! פרקתי את העריסה שמעולם לא נטמא במדרס, ועל הדרך לירושלים ישבה יולדת על אחד מכרעי המטה, האם נטמא הכרע במדרס (הגם שהכל טמא טמא מת, וכן מגע היולדת, אבל נפ"מ אחר שנטהר אם יושבים על הכרע בהפסק דבר אחר, דמשום טומאת מת וכן מגע יולדת אינו מטמא, ומשום מדרס מטמא)? (ע' כלים פ"ח מ"ז בר"ש וגר"א)

ג. זה היה מיד אחרי מלחמת גוג ומגוג, אחרי שהקב"ה המטיר עליהם גשם שוטף ואבני אלגביש אש וגפריית, נגעת באחד (הגויים) בלילה ואיני יודע אם היה חי או מת (יתכן שיהיה כמו במכת בכורות שהיו כמה שפרפרו עד הבקר, כמש"כ במסכת שמחות), ובבוקר היה מת, האם אני טמא? (ע' תו' ריש נדה, ורמב"ם שאר אה"ט פ"י ה"ד)

ד. הבאתי ביכורים לעזרה, והיה שם כהן שהיה אוכל קדשי קדשים, ובידו כוס מים, והמים ניתזו על הפירות, האם הוכשרו לקבל טומאה? (פסחים כ, וחזו"א או"ח כד אות ז', ומקדש דוד ס' לז' אות ד')

ה. עכשיו רואים שכל התקופה האחרונה שהגאולה התעכב, הכל היה כדי שהגאולה תהיה ברחמים גדולים! הבאתי קרבן מנחה, ומדדתי עשרון בתוך כלי שרת, אבל לא התכוננתי בפירוש לקדש אותה, האם הוא קדוש (ואם נגע בו טבול יום נפסל)? ואם הכהן עשה קמיצה האם הקמיצה כשרה? (ע' בועז מעילה פ"ב מ"ט, וחזו"א כה, ג)

הלכתא למשיחא

באו נלמד דיני כהן הנכנס למקדש. אסור לכהן לעבוד וראשו פרוע, ואם עבד חייב מיתה ביד"ש (ו"א דוקא בעבודה תמה כיון דהוקש לשתויי יין, וו"א בכל העבודות, תוס' זבחים טו: לפי דעת הרבה מפרשים), וו"א דמחלל העבודה (תלוי בגי' הגמ' תענית יז:, והרמב"ם פסק דאינו מחלל). פרוע ראש היינו שעבר שלשים יום מאז שהסתפר, (כן הוא לשון הראשונים בכלים פ"א מ"ט, ורש"י סמהדרין פג), וו"א דביום שלשים מעלות השחר כבר נחשב לפרוע ראש (מנ"ח מצוה קמט, ג).

אופן הגילוח

וכתב בתוס' ר' טודרוס (נזיר ה) דכהנים אינם מגלחים לגמרי, אלא משיירים קצת שער, ומאז מונים הל' יום, (וע' שעה"צ תקל"א אות א' דאם אינו מגלח לגמרי נחשב לניווול כבר קודם ל' יום, וו"ל דהיינו רק לענין שמצוה לגלח לכבוד יו"ט, אבל אינו נחשב כפרוע ראש, וצ"ע). וכתב המנ"ח דאפי' שיערה אחת שלא גילח הוי פרוע ראש. ולענין הפאות נחלקו אחרוני זמנינו האם נחשב לפרוע ראש, או מכיון שגדר האיסור שלא יהא מנוול, וזה צורת יהודי (ע' שהש"ר פ"ד אות ב' עיניך יונים, מה יונה זו מצוינת כן ישראל מציונים בתגלחת [פ' עץ יוסף לא תקיפו פאת ראשכם, ולא תשחית פאת זקנך] במילה וציצית). והנה כה"ג מסתפר באופן שראש של שער זה מגיע לצד עקרו של זה, וו"א דגם כהן הדיוט מגלח כן (ר"ן בשם רש"י בסנהדרין כב), וו"א דוקא כה"ג (שם בשם תוס'), והרמ"ה כתב דלעתיד לבא גם כהן הדיוט יגלח ככה"ג, וכ"כ המלבי"ם (יחזקאל מד, כ) לגבי הכהנים מבני צדוק.

כניסה לעזרה

עוד יש איסור ליכנס לעזרה פרוע ראש דרך ניוול אפי' לישראל בלי עבודה (ואם לא גילח קודם הרגל, מותר לגלח ברגל כדי לקיים מצות ראייה, בנין שלמה ח"א ס' י'). ואם אינו מנוול מותר לישראל ליכנס לעזרה, וכן לעזרת כהנים לצורך שחיטה סמיכה ותנופה. אבל לכהן י"א אם לא גילח ל' יום אפי' כשאינו מנוול אסור ליכנס לעזרה (משמעות הרמב"ם וחינוך), וו"א דגם כהן דינו כישראל ומותר ליכנס לעזרת כהנים כל שאינו מנוול.

אמנם מן האולם ולמזבח אסור ליכנס אם לא גילח יותר מל' יום, ולרוב ראשונים איסור זה מדרבנן, אבל לדעת הראב"ד (פ"א מביאת מקדש הט"ו) דוקא בין האולם ולמזבח הוא דרבנן, אבל בהיכל אסור מה"ת ולוקין עליו, וכ"ד הגר"א בכלים פ"א מ"ט. ולענין האולם דעת המאירי (ריש עירובין) דאין דינו כהיכל, ומהרשב"א וריטב"א משמע דינו כהיכל, וכ"כ התויו"ט וגר"א בכלים שם.

חויץ למקדש

"א דכהן הדיוט מחוייב להסתפר כל ל' יום אפי' אינו נכנס למקדש (רמב"ן ל"ת קע"ג, ואיסורו מדרבנן, ולדעת הר"ן סנהדרין כב, ומאירי תענית יז בשם גדולי המפרשים הוא מן התורה). ו"א שהחויב הוא רק במשמרתם (ראב"ד פ"א מביאת מקדש ה"י), ולדעת הרמב"ם (ל"ת קעד) אין חיוב רק בזמן שנכנס למקדש.

אנשי משמר

עוד דין יש שכהנים אינן יכולים לגלח במשמרתם כדי שלו יכנסו מנוולים, וכתב המאירי דהחויב הוא אפי' כשלא יגיעו למצב של פרוע ראש, מ"מ יש חיוב לגלח קודם. ביום חמישי וששי מותרים לספר מפני כבוד השבת, וריטב"א (מ"ק יז): כתב בשם רש"י דמותרים רק בששי, וכמה אחרונים כתבו בדעת הרמב"ם דההיתר להסתפר מפני כבוד השבת, הוא רק לאנשי מעמד, ולא לאנשי משמר. בערב יו"ט מותר להסתפר לפי הדעות שמותר לכבוד שבת. כהן שלא הסתפר לפני משמרתו, והגיע ל' יום, י"א שמותר להסתפר, ו"א שאסור (ולא יעבוד), מאירי תענית יז.

תשובות לשאלות גליון שעבר

א. בדיוק כמו שהיה במצרים, כמו שכתוב בפרשה ושמרתם את הדבר הזה לחק לך ולבניך עד עולם! הקב"ה הביא על האומות עשר מכות, וביום שהכה הקב"ה כל הרשעים כמו שכתוב כי הנה היום בא בער כתנור וגו', פסח על הצדיקים כמו שכתוב וחמלתי עליהם כאשר יחמול איש על בנו (ע' שמו"ר פ"ח ז). הקב"ה הושיע את עמו וקבץ אותם לירושלים, ועשה כל כך הרבה נסים נפלאים שמעולם לא היה כן (זכריה פרק ח ו-ח). אני כהן ורצתי להביא קרבן תודה על כל הנסים שאירעו לי, ונתספקתי לגבי התנופה, האם צריך שני כהנים להניף, או אני יכול להניף לבד בתורה בעלים ובתור כהן? (ע' מ"ח מצוה קמא, ומקד"ד ס' יח אות ב)

תשובה: דעת המנ"ח דאינו צריך ב' כהנים, והמקדש דוד חולק וס"ל דצריך.

ב. ככר אחד טמא נתערב בתוך תשעה ככרים טהורים, וכל המשפחה ישבו ביחד לאכול, וכל אחד אכל ככר, [והרי מי שאכל דבר טמא הוא טמא כלפי תרומה], מה הדין של כל המשפחה (ע' רמב"ם שאר אה"ט פ"ט ה"ג)

תשובה: אם הככרות לא נתערבו, וכל אחד לקח ואינו יודע מאיזה לקח, הדין הוא שכל אחד טהור, משום דהוי ספק דברי סופרים (טומאה זו כשאכל דבר טמא נטמא הוא מדברי סופקים וספיקו להקל כדאיתא בטהרות פ"ד מ"א), אם נשאל כל אחד בעצמו, אבל אם נשאלו בבת אחת צריך לפסוק שכולם טמאים. אמנם כשנתערבו הככרות, וככרות הוא דבר חשוב ואינו בטל, איתא בתוספתא ורמב"ם דאם קודם באו חמשה ואכלו, טמאים משום שכל אחד לקח מן הקבוע, ואם שוב באו חמשה ואכלו השאר טהורין, מכיון שאין כאן ודאי איסור¹. אמנם במקרה שלנו שכולם לקחו ביחד, הדין הוא שכולם טמאים.

ג. השלשלת של האופנים (שהוא טמא) לגמרי חלודה, ונגעתי בשלשלת האם נטמאתי? ועל הצד שלא מה הדין אם נגעתי במקום אחר באופנים? (ע' כלים פ"ג מ"ה)

תשובה: אם אי אפשר להשתמש באופנים מפני החלודה, אין השלשלת מקבל טומאה, וגם כל האופנים אינו מקבל טומאה כעת, כיון שאין לו שום שימוש (ע' כלים פ"ח מ"ה וסוכה טו: גבי מטה).

ד. מת בתוך אהל העשוי מבגד שמקבל טומאה שנטוי בתוך הבית, האם מציל על שאר הבית מליטמא? (ע' תוס' שבת כז: ד"ה ואין, וראב"ד פ"ה מט"מ ה"ב, ור"ש אהלות פ"ח מ"א)

תשובה: דעת תוס' והראב"ד דאם האהל מקבל טומאה אינו חוצץ בפני הטומאה, וכל מקום שמצינו שאהל חוצץ, או שמחובר לקרקע, או שהוא ממין שאינו מקבל טומאה. אמנם דעת הר"ש דזה נתחדש בדין אהל דאע"ג דמקבל טומאה, מ"מ חוצץ מפני הטומאה, כל שנטוי כאהל.

ה. איזה מראה! כל הנשים מכל הדורות מכל השבטים, עומדות בתור להקריב כל הקרבנות לידה שחייבות. כולם רוצות לזכות לאכול מקרבן פסח, וכבר שבועות לפני פסח עומדות בתור. ברצוני לדעת האם מקדישים העולה קודם או החטאת, והאם הסדר מעכב או שזה רק לכתחילה? (ע' זבחים צ)

תשובה: לדעת רש"י ושאר מקדישים החטאת קודם כמו שמקריבים החטאת קודם, ולדעת הר"ח מקדישים העולה קודם. אם הקריב העולה קודם דעת רוב ראשונים דאינו מעכב (תוס' זבחים ה, ורמב"ן ורשב"א קידושין יג:), ודעת הריטב"א שם דמעכב.

¹ האחרונים נתקשו, א"כ אפי' בא אחד ואכל שוב אין כאן ודאי איסור, וע' י"ד סי' ק"י ס"ז וצ"ע.